

Рішення
разової спеціалізованої вченої ради
про присудження ступеня доктора філософії

Здобувач ступеня доктора філософії Семен Черкес, 1996 року народження, громадянин України, освіта вища: закінчив у 2021 році ННІ «Інститут Геології» Київського національного університету імені Тараса Шевченка за спеціальністю «Науки про Землю», працює провідним інженером у відділі петромагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України, виконав акредитовану освітньо-наукову програму 103 Науки про Землю.

Разова спеціалізована вчена рада, утворена наказом Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України, м. Київ від 5 червня 2026 року № 28, у складі:

Голови разової
спеціалізованої

вченої ради – **Михайла Орлюка**, члена-кореспондента НАН України, доктора геологічних наук, професора, завідувача відділу геомагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України;

Рецензентів – **Дмитра Гриня**, доктора фізико-математичних наук, старшого дослідника, головного наукового співробітника відділу регіональних проблем геофізики Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України;

Андрія Роменця, кандидата геологічних наук, старшого наукового співробітника відділу геомагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України;

Офіційних
опонентів –

Анатолія Церклевича, доктора технічних наук, професора, завідувача кафедри інженерної геодезії Інституту геодезії Національного університету «Львівська політехніка»;

Віктора Альохіна, доктора геологічних наук, доцента, професора кафедри природоохоронної діяльності Донецького національного технічного університету

на засіданні 4 серпня 2026 року прийняла рішення про присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки Семену Черкесу на підставі публічного захисту дисертації «Палеомагнетизм палеопротерозойських порід коростенського анортозит-рапаківігранітного комплексу Українського щита» за спеціальністю 103 Науки про Землю.

Дисертацію виконано у відділі петромагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України, м. Київ.

Науковий керівник – **Володимир Бахмутов**, член-кореспондент НАН України, доктор геологічних наук, професор, завідувач відділу петромагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України.

Дисертацію подано у вигляді спеціально підготовленого рукопису українською мовою, що повністю відповідає вимогам пункту 6 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами). Дисертація містить нові науково обґрунтовані результати проведених здобувачем досліджень, а саме:

1. Виділено первинну термозалишкову характеристичну компоненту залишкової намагніченості у зразках анортозитів та габро Коростенського плутону. На основі визначених палеомагнітних напрямків розраховано новий палеомагнітний полюс віком 1,76 млрд років для Українського щита, який відповідає сучасним критеріям надійності та може бути прийнятий як референтний (ключовий) палеомагнітний полюс.

2. Вперше виконано дослідження магнітної текстури габроїдів Володарськ-Волинського масиву Коростенського плутону. Показано, що габро мають виражені еліпсоїди анізотропії магнітної сприйнятливості, які за параметрами орієнтації певною мірою корелюють з елементами первинної тектоніки. Зафіксовано значний вплив аномально високих значень анізотропії магнітної сприйнятливості на вектори залишкової намагніченості досліджуваних порід.

3. Розширено і уточнено уявлення про склад та генезис феромагнітних мінералів-носіїв залишкової намагніченості досліджуваних порід. Підтверджено, що основним мінералом-носієм характеристичної компоненти намагніченості є одно- та псевдооднодоменний магнетит та титаномагнетит, приурочений до кристалографічно орієнтованих структур твердого розпаду у плагіоклазах та піроксенах.

4. Одержано нові визначення палеонапруженості геомагнітного поля для палеопротерозою. Встановлено, що 1,76 млрд років тому інтенсивність геомагнітного поля була вдвічі нижчою за сучасні значення, що узгоджується із загальним трендом еволюції геомагнітного поля у протерозої.

5. Обґрунтовано можливість використання гіпотези геоцентричного осьового диполя для виконання палеотектонічних реконструкцій у палеопротерозої на основі позитивного тесту обернення, результатів аналізу амплітуд вікових варіацій та значень віртуального дипольного моменту.

6. Уточнено модель траєкторії позірної міграції палеомагнітного полюса для палеопротерозою Східноєвропейської платформи та її сегментів (Сарматії та

Фенноскандії). Отриманий результат підтверджує уявлення про те, що остаточне формування Східноєвропейської платформи (амальгамація Волго-Сарматії та Фенноскандії) відбулося не раніше ніж 1,75 млрд років тому. Встановлено, що в цей час Сарматія була повернута відносно Фенноскандії на $\sim 40^\circ$ проти годинникової стрілки.

Отримані результати мають істотне значення для галузі знань 10 Природничі науки. Дисертаційна робота Семена Черкеса є самостійним завершеним дослідженням, що демонструє значний особистий внесок автора у розробку фундаментальних питань палеомагнетизму докембрію. Представлена до захисту робота не містить ознак плагіату чи фальсифікацій, а цитування та використання ідей інших авторів належно супроводжуються відповідними посиланнями. Оформлення дисертаційної роботи виконано у повній відповідності до вимог наказу МОН України від 12 січня 2017 р. № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації».

Здобувач має 9 наукових публікацій за темою дисертації, з них 3 статті у періодичних наукових фахових виданнях України, проіндексованих у наукометричних базах Scopus та Web of Science Core Collection, а також 6 тез доповідей і матеріалів конференцій, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації:

1. Cherkes, S. (2025). New results of palaeomagnetic and rock magnetic studies of gabbroids of the Korosten pluton of the Ukrainian Shield. *Geodynamics*, 2(39), 129–144. <https://doi.org/10.23939/jgd2025.02.129>;

2. Бахмутов, В., Митрохин, О., Черкес, С., & Поляченко, Є. (2025). Магнетизм і анізотропія магнітної сприйнятливості габроїдів Володарськ-Волинського масиву Коростенського плутону Українського щита. *Геофізичний журнал*, 47(4), 90–121. <https://doi.org/10.24028/gj.v47i4.335689>;

3. Bakhmutov, V., Mytrokhyn, O., Poliachenko, I., & Cherkes, S. (2023). New palaeomagnetic data for Palaeoproterozoic AMCG complexes of the Ukrainian Shield. *Geofizicheskiy Zhurnal*, 45(4), 3–19. <https://doi.org/10.24028/gj.v45i4.286283>.

У дискусії взяли участь голова і члени спеціалізованої вченої ради, а також запрошені фахівці:

1. Михайло Орлюк, голова разової спеціалізованої ради, член-кореспондент НАН України, доктор геологічних наук, професор, завідувач відділу геомагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна Національної академії наук України, без зауважень;

2. Дмитро Гринь, рецензент, доктор фізико-математичних наук, старший дослідник, головний науковий співробітник відділу регіональних проблем геофізики Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України, без зауважень;

3. Андрій Роменець, рецензент, кандидат геологічних наук, старший науковий співробітник відділу геомагнетизму Інституту геофізики ім. С.І. Субботіна НАН України, без зауважень;

4. Анатолій Церклевич, офіційний опонент, доктор технічних наук, професор, завідувач кафедри інженерної геодезії Інституту геодезії Національного університету «Львівська політехніка», без зауважень;

5. Віктор Альохін, офіційний опонент, доктор геологічних наук, доцент, професор кафедри природоохоронної діяльності Донецького національного технічного університету, без зауважень.

Результати відкритого голосування:

«За» 5 (п'ять) членів ради,

«Проти» 0 (нуль) членів ради.

На підставі результатів відкритого голосування разова спеціалізована вчена рада присуджує **Семену Черкесу** ступінь доктора філософії з галузі знань 10 Природничі науки за спеціальністю 103 Науки про Землю.

Відеозапис трансляції захисту дисертації додається.

Голова разової
спеціалізованої вченої ради,
член-кореспондент НАН України,
доктор геологічних наук, професор

Михайло Орлюк